

LEGĂMÂNT & DIALOG

UN STUDIUL AL PERICOPEI
CU RABINUL SACKS

ת"וב

Tzav 5779

Traducere: Magda Kupferberg

Distructiv și auto-distructiv

În sedra, vorbindu-se de sacrificii, este menționată interdicția de a consuma sânge:

“Să nu mâncați sânge, nici de pasăre, nici de vită, în toate locurile în care veți locui. Cine va mânca vreun fel de sânge, va fi nimicit din poporul său!” (Lev. 7:26–27)

Aceasta nu este pur și simplu o interdicție printre altele. Interdicția de a consuma sânge este fundamentală Torei. De exemplu, ocupă un loc central în legământul pe care Dumnezeu îl face cu Noe – și prin intermediul său, cu întreaga omenire – după potop: “Numai carne cu viața ei, să nu mâncați.” (Gen. 9:4). De asemenea, Moșe, revine la acest subiect în grandioasa sa încheiere a cărții Deuteronomului:

“Numai, vezi să nu cumva să mănânci sângele, căci sângele este viața; și să nu mănânci viața împreună cu carnea. Să nu mănânci sângele, să-l verși pe pământ, precum apa. Să nu-l mănânci, ca să îți meargă bine, ție și copiilor tăi după tine, făcând ceea ce e corect în ochii Domnului.” (Deut. 12:23–25)

Ce este atât de greșit în a consuma sânge? Maimonide și Nahmanide oferă interpretări contradictorii. Pentru Maimonide – în concordanță cu discursul său din *Călăuza rătăciților* – interdicția face parte din lupta extinsă a Torei împotriva idolatriei. El notează că Tora folosește un limbaj similar referindu-se la idolatriei cu cel folosit în referirile la consumul sângelui:

“Îmi voi întoarce Fața împotriva celui ce mănâncă sângele, și-l voi nimici din mijlocul poporului său.” (Lev. 17:10)

“Îmi voi întoarce Fața împotriva omului aceluia [care se închină lui Moloh] și împotriva familiei lui, și-l voi nimici din mijlocul poporului lui,” (Lev. 20:5)

Expresia “îmi voi întoarce fața împotriva” nu mai este în niciun alt context cu excepție idolatriei și a consumului sângelui. Idolatrii, spune Maimonide, credeau că sângele este hrana spiritelor și consumându-l, “ar avea ceva în comun cu spiritele.” Consumul sângelui este așadar interzis din cauza asocierii cu idolatria.¹

¹ Maimonide, *Călăuza rătăciților*, III:46.

Nahmanide spune, dimpotrivă, că interdicția are legătură cu natura umană. Suntem afectați de aceea ce mâncăm:

Dacă cineva ar mânca viața împreună cu carnea, aceasta s-ar atașa de propriul său sânge și s-ar uni cu inima sa, iar rezultatul ar fi înăsprirea și îngroșarea sufletului uman, ce s-ar apropia de natura sufletului animanului pe care l-a mâncat..

Consumul sângelui, implică Nahmanide ne face cruzi, sălbatici, asemeni animalelor.²

Care dintre explicații este cea corectă? Avem în prezent dovezi din plin, prin intermediul arheologiei și antropologiei, că ambele sunt corecte. Maimonide avea dreptate să considere consumul sângelui un ritual idolatru. Sacrificiile umane erau foarte răspândite în lumea antică. La greci, spre exemplu, zeul Kronos, necesita victime umane. Despre Menade, cele care se închinau lui Dionisus, se spune că își sfâșiau cu mâinile goale victimele, pe care apoi le mâncau. Aztecii din sudul Americii practicau sacrificiile umane la scară largă, crezând că fără să primească sânge uman, soarele ar muri:

“Fiind convinși că pentru a evita cataclismul final, este nevoie să întărească soarele, au luat asupra lor misiunea de a furniza energia vitală ce se regăsea doar în prețiosul lichid ce îi ține pe oameni în viață.”

Barbara Ehrenreich, a cărei carte *Ritualuri sângeroase: Originea și istoria pasiunii pentru război*³, prezintă aceste lucruri, susține că una dintre cele mai importante experiențe formative ale primilor oameni trebuie să fi fost teroarea de a fi atacat de un animal de pradă. Ei știau că cel mai probabil deznodământ va fi că unul dintre ei, de obicei un străin, un invalid, un copil sau poate un animal, va cădea drept pradă, dându-le celorlalți șansa de a scăpa. Această amintire a stat la baza ritualurilor de sacrificiu ce au urmat.

Ipoteza lui Ehrenreich este aceea că “ritualurile de sacrificiu imită din multe puncte de vedere atacul unui prădător. Un animal sau poate chiar un om, membru al grupului este desemnat pentru a fi sacrificat, de multe ori într-o manieră spectaculos de sângeroasă”. Consumul victimei și al sângelui acesteia îl ține ocupat temporar pe prădător, permitându-le astfel celorlalți să scape în siguranță. Din acest motiv sângele este oferit zeilor. Așa cum observa Mircea Eliade “ființele divine ce joacă un rol în ceremoniile de inițiere sunt de obicei imaginate ca animale de pradă – lei și leopardzi în Africa, jaguari în America de Sud, crocodili și monștrii marini în Oceania.”⁴ Sacrificiile umane apar atunci când oamenii sunt suficient de bine organizați pentru a face tranziția de la pradă la prădător. Ei, își retrăiesc apoi temerile de a fi atacați și mâncați.

Ehrenreich însă nu încheie aici. Perspectiva ei este că această reacție emoțională – frică și vină – supraviețuiește până în prezent ca parte a bagajului nostru genetic din acele vremuri. Și lasă două moșteniri: prima, tendința umană de a se aduna în fața unui pericol extern; cealaltă disponibilitatea de a risca propriul sacrificiu pentru beneficiul grupului. Acestea sunt emoțiile care ies la iveală în vremuri de război. Ele nu sunt cauza războiului, dar îl investesc cu “sentimente profunde – teamă, venerație, disponibilitatea de a se sacrifica – ce îl fac sacru”. Toate acestea ajută să ne explicăm de ce este așa de ușor să îi mobilizezi pe oameni, împotriva unui inamic extern.

Războiul este o acțiune distructivă și auto-distructivă. Și atunci cum se face că persistă? Explicația lui Ehrenreich poate sugera un răspuns. Este o reminescentă disfuncțională a instinctului de supraviețuire, dintr-o eră a vânătorilor și culegătorilor când era atât de util, într-o eră în care un astfel de răspuns nu mai este necesar. Ființele umane încă se infiorează la perspectiva vărsării de sânge.

Maimonide avea dreptate să vadă în sacrificiile sângeroase un element central al practicilor idolatre. Nahmanide, în egală măsură, a spus ceva corect susținând că acesta e un simptom al cruzimii umane.

---

² Nahmanide, *Comentarii la Levitic* 17:13.

³ Barbara Ehrenreich, *Ritualuri sângeroase: Originea și istoria pasiunii pentru război* (New York: Metropolitan, 1997).

⁴ Mircea Eliade, *Rituri și simboluri inițiatice: Misterele nașterii și renașterii* (Dallas: Spring Publications, 1994).

Putem acum simți profunda înțelepciune a legii ce interzice consumul sângelui. Doar astfel ființele umane au putut fi vindecate, gradual, de instinctul adânc înrădăcinat, derivat dintr-o lume a prădătorilor și prăzii, în care alegerea este de a ucide sau a fi ucis.

Psihologia evoluționistă ne-a arătat că aceste reziduri genetice, din vremuri îndepărtate – nefiind raționale – nu pot fi vindecate doar rațional, ci prin ritual, interdicții stricte, și obișnuință. Lumea contemporană continuă să se teamă de violență și teroare. Din păcate, interzicerea sacrificiilor este încă relevantă. Instinctul împotriva căruia se îndreaptă – sacrificarea vieții pentru a exorciza teama – merge mai departe.

Acolo unde este teamă, este mai ușor să ne întoarcem împotriva celor pe care îi considerăm “cei alții” și să învățăm să îi urâm. De aceea, fiecare dintre noi, mai ales noi liderii, trebuie să luăm poziție împotriva instinctului fricii și împotriva puterii corozive pe care o are ura. Tot ce e nevoie pentru ca răul să înflorească este ca oamenii buni să nu facă nimic.

Shabat shalom

Pentru mai multe articole ale Rabinului Sacks,
vă invităm să vizitați www.rabbisacks.org

© Rabbi Sacks • Toate drepturile sunt rezervate
Biroul Rabinului Sacks este susținut de *The Covenant & Conversation Trust*